

Nefis ve hissiyat nedir? Bizi nasıl günaha sevk eder?

Biz mü'minlerin en büyük baş belasıdır günahlar. Bir türlü yakımızı bırakmazlar. Peki, îman sahibi olmamıza rağmen nasıl oluyor da günah işliyor ve harama giriyoruz? Bu suallerin yanıtı nefsimizi ve hissiyatımızı tanımakta gizli.

Nefsin lügat mânâsı: “*Can, kişi, öz varlık.. *Şehvet ve gadabın mebdai olan kuvve-i nefsâniye.. *Fitrâ meyil, beden hissi istekleri..” demektir. Nefsi-i emmâre, kötülükleri isteyen ve onlardan zevk alan nefsimizin ham hâlidir. Ham hâl hâlinde olan nefsimiz, eğitim ve terbiye ile çeşitli konumlar ve boyutlar kazanır. Bunlar, ‘emmâre, levvâme, mutmainne, mülhime, radiye, mardıyye ve zekiyye/safiyye/kâmile’dir’.1

Bu mertebeler içinde bizi en çok ilgilendiren nefs-i emmâredir. Çünkü ‘nefs-i insâniyye muaccel (peşin) ve hazır bir dirhem lezzeti; müaccel (ertelenmiş), gaip bir batman lezzete tercih’2 ediyor. Nefis, aynen lezzette olduğu gibi elemde de hazır zamanı önemsiyor, hazır zamana ehemmiyet veriyor. Yani hazır bir tokat korkusundan ilerideki azaptan –kesin yaşayacak bile olsa- daha ziyade çekiniyor. Demek oluyor ki nefsimizin en büyük ve önemli bir özelliği, daima hazır güne bakması ve ileriye umursamamasıdır. Nefis, insanda galip olduğu hengâmda bizi bu özelliği ile avlamakta ve günah işlememize sebebiyet vermektedir.

Şimdi de hissiyatımızı tanıyalım. Hiss ise lügatte “*Duymak farkına varmak.. *Bir kimsenin hâline acımak..” gibi mânâlara gelmektedir. İnsanda nefis galip olabildiği gibi hissiyat da galip olabilmektedir. Peki, hissiyatın galip olması sonucunda ne oluyor da günaha giriyoruz?

Evet, insanda his, heves ve hissiyat galip olduğu zaman akıl devreden çıkar ve aklın muhâkemesini dinlemez. Mesela nasıl ki açlık hissinde akıl, muhâkemesini kaybedip devreden çıkıyor bunun neticesinde sinirleniyoruz, agresif oluyoruz bunun sonucunda saldırgan oluyoruz. Aynen açlık hissinde olduğu gibi bizi günaha harama sevk eden hissiyatın akla hâkim olması sonucu hissiyat ehemmiyetsiz hazır bir lezzeti ilerideki gayet büyük bir mükâfata ve lezzete tercih ediyor. Hissiyât nasıl ki hazır lezzeti tercih ediyor, aynen nefis gibi hazır sıkıntıdan daha çok elem duyuyor, titriyor. İlerideki büyük ve dehşetli bir azaptan değil az bir hazır sıkıntıdan daha çok korkuyor. Çünkü his ve heves ileriye görmüyorlar, görmek istemiyorlar hatta inkâr ediyorlar. Nefis dahi bu esnada hissiyatı yardım etse ‘mahall-i îmân olan kalp ve akıl susarlar mağlup olurlar’3

Elhâsıl: Demek ki ‘Şu hâlde günah işlemek îmânsızlıktan gelmiyor belki his ve heves ve vehmin galebeleriyle akıl ve

kalbin mağlubiyetinden ileri geliyor.'4

Evet, bu benim gibi “Acaba günahlarımdan dolayı îmânım zaafa uğramış mı?” diye vesveseye kapılan bîçarelere bir müjde mahiyetinde. Bu vesvese yüzünden ‘Zaten battım batacağım kadar’ deyip namazı ve niyazı bırakan bîçarelere güzel bir müjde.

Evet, bir mü'min günah işler hem de en büyüğünü işler ve bu günahlara tevbe eder. Bazen tevbesini bozup aynı günahı tekrar işler, bir daha tevbe eder. Unutmayalım ki biz günah işleyip tevbe etmeseydik, Rabbim bizi helak eder günah işleyip tevbe eden kullar yaratırdı. Bu yüzden günah işliyoruz diye kesinlikle ümitsizliğe kapılmamalıyız. Sıkça tevbe etmeli ve peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa'nın (ASM) günde yetmiş kereden fazla tevbe-istiğfar ettiğini⁵ ve Yüce Rabbimizin onca günahımıza rağmen bizi tevbe etmeye davet ettiğini⁶ unutmamalıyız.

Said Yüksekdağ

Dipnotlar:

1. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'ân Dili, VIII, s. 437.
2. Lem'alar, Said Nursi, Shf:220, Yeni Asya, 2013
3. A.g.e. shf:220
4. A.g.e. shf:220
5. Buhari; Kütüb-i Sitte / Deavat
6. Tahrîm Sûresi, 8. Ayet